

sült Nemzeti Park szavazóhelyiségében véletlenül eltulajdonított egy felöltőt meg egy cilindert, arra kéretik, juttassa vissza ugyanabba a helyiségbe, mert a neve fel van jegyezve.”

Ám Cetlička—Čeřovský—Kalous nem olvassa a Národní Listyt, mert azóta nem hajlandó az Egyesült Nemzeti Pártok érdekeit szolgálni.

Egy torony mélyén üldögel mint visszaeső, és arra a csodálatos november 19-re gondol.

De lehet, hogy odaültetnek mellé néhány urat a városházáról, akiknek az ok iránt érdeklődő megnyilvánulásukra majd azt feleli, csak így, röviden: „Másért, Prágáért!”

S ők pedig majd azt kell, hogy feleljék: „Mi is, barátom!”

Fordította: BÁBA IVÁN

JAROSLAV HAŠEK (1883—1923)

A Švejk világhírű szerzője Prágában született. Kereskedelmi iskolát végzett, bolti segéd, tisztviselő majd újságíró volt. A század elején a prágai bohémvilág jellegzetes alakja. Az első világháborúban az orosz frontra kerül katonaként, számos cseh bajtársával megadja magát a cári orosz hadseregnek. Az oroszországi forradalomban a Vörös Hadsereg politikai biztosa volt. 1920-ban hazatért Csehszlovákiába. Odahaza újra régi bohéméletét folytatja, 1921-től haláláig írta a Švejket, a regényt végül nem tudta befejezni.

BOHUMIL HRABAL

Zajos magány

(Részlet)

1.

Harmincöt éve dolgozom a papírgyűjtőben, és ez az én love storym. Harmincöt éve préselek papírhulladékot és könyveket, harmincöt éve kenem össze magam betűkkel, úgyhogy lexikonokhoz vagyok hasonlatos, melyekből ez idő alatt legalább harminc mázsát préseltem össze, korszó vagyok tehát, telve eleven és holt vízzel, elég ha egy kicsit megbillenek, már dől is belőlem a csupa szép gondolat, saját akaratom ellenére vagyok művelt, így hát voltaképpen nem is tudom, mely gondolatok a sajátjaim és melyeket olvastam ki valahonnan, ez alatt a harmincöt év alatt összebogoztam magam a körülöttem levő világgal, és mivel szeretek olvasni, hát tulajdonképpen nem is olvasok, hanem a szájamba veszek egy-egy szép mondatot és szopogatom, mint a cukorkát, mintha egy kupica likórt iszogatnék, oly hosszan, míg az a gondolat szét nem árad bennem, mint az alkohol, oly hosszan szívódik belém, hogy már nem csak az agyamban és szívemben van jelen, hanem szerteárad összes eremben, egészen a véredények gyökeréig. Így egy hónap alatt átlagosan húsz mázsza könyvet préselek össze, de hogy erőt mérítsek ehhez az Istennek tetsző munkámhoz, ez alatt a harmincöt év alatt annyi sört ittam meg, hogy azzal tele lehetne tölteni egy ötvenméteres úszómedencét és egy sor halastartályt a karácsonyi pontyoknak. Így akaratom ellenére lettem bölcs, és most látom, hogy agyam nem más, mint a hidraulikus prés összenyomta gondolatok, ötletek bálái, leégett hajú fejem olyan, mint

az a kemény dió, mellyel Hamupipókének kellett megbirkóznia. És én tudom, hogy sokkal szebbek voltak azok az idők, mikor az összes gondolat csak az emberi emlékezetbe íródott, és ha akkoriban valaki könyveket akart zúzni, emberi fejeket kellett szétpréselnie, de az sem érne semmit, mert az én gondolataim kívülről jönnek, az emberen kívül vannak, aztán meg benne is, mint a tészta a laskaleveses kannában, úgyhogy a világ összes jezsuita Kóniása hiába égetett könyveket, csak az égő könyvek csendes nevetését hallani, mert egy valamirevaló könyv mindig másfelé és kifelé mutat. Vettem egy kis számológépet, szoroz és gyököt von, ez a gépecske nem nagyobb egy levéltárcánál, és mikor végre elég elszántságot éreztem magam, csavarhúzóval lefeszítettem a hátlapját, és gyönyörűségemben megborzongtam, mert nagy megelégedésemre a számológép belsejében egy kis lapocskát találtam, nem kisebbet egy bélyegnél, nem vastagabbat tíz könyvlnál, aztán már semmit, csak levegőt, matematikai variációkkal feltöltött levegőt. Mikor tekintetem egy jó könyv lapjaira téved, mikor eltüntetem a nyomtatott szavakat, akkor a szövegből sem marad más, mint az anyagtalán gondolat, mely a levegőben lebeg, azon nyugszik, levegővel táplálkozik és abba tér vissza, hiszen végül is minden levegő, úgy ahogy egyidejűleg van is, meg nincs is vér a szent ostyában. Harmincöt éve bálázok hulladék-papírt és könyveket, egy olyan országban élek, ahol már a tizenötödik nemzedék tud írni és olvasni, egy volt királyságban lakom, ahol szokás, mánia volt, és ma is az, hogy kitartóan gondolatokat és képeket préseljünk magunkba, melyek leírhatatlan örömet és még nagyobb bánatot okoznak, olyan emberek között élek, akik egy bála préselt gondolatért az életüket is feláldoznák. És most mindez újra megismétlődik bennem, harmincöt éve nyomogatom présem piros és zöld gombjait, de harmincöt éve iszom a tele kancsó söröket is, egyáltalán nem az ivászat kedvéért, én iszonyodom a részegektől, én azért iszom, hogy segítsen a gondolkodást, hogy könnyebben a szöveg legmélyére hatolhassak, mert én nem azért olvasok, hogy szórakozzam, vagy hogy gyorsabban teljen az idő, vagy hogy könnyebben aludjak el, én, aki olyan országban élek, ahol már a tizenötödik nemzedék tud írni és olvasni, azért iszom, hogy az olvasástól már sohase tudjak aludni, hogy az olvasástól hideglelést kapjak, mert osztom Hegelnek azt a nézetét, hogy a nemeslelkű ember majdnem nemes, és hogy a bűnöző majdnem gyilkos. Ha tudnék írni, akkor az ember nagyon nagy boldogtalanságáról és nagyon nagy boldogságáról írnék könyvet. Könyvekkel és könyvekből tanultam meg, hogy az ég egyáltalán nem emberséges, és hogy az, aki így gondolkodik, szintén nem emberséges, nem mintha nem akar na az lenni, hanem mert ellenszegül az igaz gondolatnak. Kezem munkája nyomán, hidraulikus présemben értékes könyvek semmisülnek meg és én ezt az áradatot, ezt a lavinát nem tudom megállítani. Én csak egy gyöngéd hentes vagyok. A könyvek tanítottak meg a pusztulás élvezetére és szeretetére, én szeretem a felhőszakadásokat és a robbantóbrigádokat, képes vagyok órákat ácsorogni, csak hogy láthassam a tűzsereszek összecsiszolt mozdulatait, melyekkel, mintha hatalmas gumiabroncsokat pumpálnának, egész háztömböket, egész utcákat röpitenek a levegőbe, és egész idő alatt nem tudok betelni azzal az első másodperccel, amely megemeli az összes téglát, követ és gerendát, hogy aztán eljőjön az a pillanat, mikor a házak összecsuplanak, oly csendesen, mint egy elengedett ruhadarab, mint ahogy egy óceánjáró merül gyorsan a mélyre, kazánrobbanás után. Így állok ebben a porfelhőben, körülölel az összeomlás zenéje és a munkámra gondolok, abban a mély pincében, ahol a présem áll, melyen már harmincöt éve dolgozom csupaszi villanykörték fényénél és fölülről hallok az udvaron kopogó léptek zaját és a pincébe, a plafonnyíláson át, mintha az égből, valami bőségszaruból öntenék, egyre csak ömlik a zsákok, ládák és dobozok tartalma, melyet a papírgyűjtő udvarának közepén tátongó lyukba borítanak ki, üzletekben elhervadt vágottvirágokat, a nagykereskedelem papírhulladékait, érvénytelen műsorfüzeteket és menetjegyeket, leős és jégkrémes papirokat, szobafestőktől összemaszatolt újságokat, nagy halom nedves és véres papírt a HUSÉRT-ből, keménypapír-hulladékokat a fényképész műtermekből, irodai papírkosarak tartalmát a kidobott írógépsorsókkal együtt, már elmúlt névnapok és születésnapok csokrait, és néha leesik hozzám egy-egy újságpapírba csomagolt macskakőnehezék is, tévedésből kidobott kartonvágó kések és ollók, szögkihúzó kalapácsok és pajszerék, henteskések,

csészek, melyekbe beleszáradt a kávé, néha még egy-egy hervadt esküvői csokor és friss művirág gyászkoszorú is. És én harmincöt éve préselem a hidraulikus géppel mindezt, hogy aztán hetente háromszor teherautókkal a pályaudvarra, onnan meg a papírgyárba vigyék, hogy ott a munkások elvágják a drótokat és olyan lúgokba és savakba görgessék munkámat, amikben még azok a zsiletpengék is feloldódnak, melyekkel állandóan összevagdосom a kezem. De mint ahogy egy piszkos folyóban is, melyet több gyár szennyezett, meg-megvillan egy szép hal teste, úgy a hulladékpapír áramában is fel-felcsillan egy értékes könyv gerince, és én egy pillanatig elvakulva másfelé nézek, majd kihalászom, a kötényembe törlöm, kinyitom, beleszimatolok a szövegbe, és homéri ihletettséggel olvasom el az első mondatot, melyen szemem megakad, csak aztán rakom a könyvet a többi közé, egy szentképekkel bélelt dobozba, melyeket tévedésből, egy imádságokönyvvel együtt dobtak ki. Ez aztán az én misém, az én szertartásom: minden egyes ilyen könyvet nemcsak elolvasok, hanem az olvasás után minden bálába teszek is belőlük, mert minden bálát fel kell cicomáznom, hogy mindegyiken ott legyen egyéniségem és kézjegyem. Ez az én gyötrelmem, hogy minden bála más legyen, minden nap két órával tovább kell maradnom a pincében, és egy órával előbb munkába állnom, néha szombaton is dolgoznom kell, hogy összepréselhessem ezt a végtelen hulladékpapír-hegyet. A múlt hónapban idehoztak és a pincémbe hánytak hat métermázsza reprodukciót, híres mesterektől, hat mázsa átnedvesedett Rembrandtot, Holest, Monet-t, Manet-t, Klimtet és Cézanne-t és az európai festészet más nagyműveit, és így minden bála oldalalt reprodukciókkal díszítem, és estére, mikor a bálák a teherlift előtt sorakoznak, nem tudok betelni ezzel a sok, bálára erősített gyönyörűséggel, itt egy Éjjeli őrjárat, ott egy Saskia, emitt egy Reggeli a szabadban, amott egy Az akasztott ember házában, vagy egy Guernica. És ezentúl az egész világon csak én tudom, hogy minden egyes bála mélyén itt egy nyitott Faust nyugszik, ott egy Don Carlos, emitt undorító, véres papírok közé préselve fekszik egy Hyperion, amott pedig, cementes zsákok közé nyomva egy Zarathustra. És így az egész világon csak én tudom, hogy melyik bálában nyugszik, mint valami sírban, Goethe és Schiller, és melyikben Hörderlin és melyikben Nietzsche. Így hát bizonyos értelemben egyszerre, egy személyben vagyok művész és néző, és ezért vagyok mindennap megnyomorított és halálosan fáradt és elgyötört és sokkolt, és hogy ezt a hatalmas megerőltetést enyhítem és mérsékeljem, egyik kancsó sört a másik után iszom, és sörért menet a Husenskýhez elég időm van, hogy arról meditálhassak és álmodozhassak, hogyan is fog kinézni a következő bála. Csak azért iszom ezt a rengeteg sört, hogy jobban lássak előre, mert én minden bálába egy értékes ereklyét temetek, egy nyitott, hervadt virágokkal, csillogó ezüstpapírral és angyalhajjal beszórt gyerekkoporsót, hogy kényelmes vackuk legyen ezeknek a könyveknek, melyek ugyanolyan meglepetésszerűen bukkantak föl ebben a pincében, mint amilyen meglepetésszerűen bukkantam föl itt én is. Ezért vagyok mindig elmaradva a munkámmal, ezért magasodik az udvaron a hulladékpapírhegy a mennyezetig, éppúgy, mint a pincében, és ez a papírrengeteg a beöntönyíláson át egészen az udvar tetejéig nyúlik. Ezért tör át néha a főnököm a hulladékpapíron egy kampóval, és üvölt le dühtől vörösén: Hafta, hol vagy? Az istenit, ne a könyveket bámuld, hanem melózz. Tele van az udvar, te meg ott lent furtonfurt csak álmodozol és hülyülsz. És én meghúszom magam a papírhegy lábánál, mint Ádám a kert fái közt, kezemben könyv, és rémült tekintettel nézek egy egészen más világba, mint amiben eddig voltam, mert ha én belemerülök az olvasásba, akkor egészen máshol, a szövegben vagyok, és csak csodálkozom, és büntudattal kell beismernem, hogy valóban egy álomban voltam, egy szebb világban, magának az igazságnak a közepében. Mindennap tízszer is megdöbbenek, hogyan tudtam ennyire elidegenedni önmagamtól. Így elidegenedve és elszakadva térek haza a munkából is, halkán és mélyen eltöprengve lépkedek az utcán, villamosok, autók és gyalogosok mellett megyek el a könyvek kódében, melyeket ma találtam és most viszek haza a táskámban, így, elálmodozva megyek át a zöldön, anélkül, hogy tudnék róla, nem ütközöm sem lámpavasakba, sem emberekbe, csak megyek, kosztól és sörtől bűdösen, de mosolygok, mert az aktatászámban olyan könyveket viszek, melyektől azt várom, hogy este megtudok belőlük valamit magamról, amit eddig nem tudtam. Így lépkedek a zajos utcákon, so-

hasem a pirosban, mert tudok tudatalatti önkívületben, félálomban és tudattalan sugallatban járni, és minden, aznap préselt bála halkán, csendesén visszhangzik bennem és mintha tapintanám, olyan érzésem támad, hogy én is összepréselt könyvek bálája vagyok, hogy bennem is egy kis bojlergyújtóláng nyugszik, egy amolyan gázhűtőszekrény-ellenőrzőlámpácska, egy kis örökmécses, melyet naponta feltöltök azoknak a gondolatoknak az olajával, melyeket aznap akaratom ellenére, munka közben olvastam ki ezekből a könyvekből, melyeket most a táskámban viszek haza. Így térek meg hát, mint egy égő ház, mint egy égő ól, az élet fénye a tűzből, a tűz pedig a fa halálából ered, az ellenséges fájdalom a hamu mélyén marad, és én harmincöt éve bálázok hulladékpapírt a hidraulikus présen, még öt évem van a nyugdíjig, és ez az én masinám velem együtt megy majd, én őt el nem hagyom, spórolok, van egy külön takarékbetétkönyvem, és majd mind a ketten nyugdíjba megyünk, mert én ezt a gépet megveszem a cégtől, hazaviszem és felállítom valahová a fák közé a bácsikám kertjében, és csak majd ezután, abban a kertben fogok egy-egy bálát készíteni naponta, de az egy magasabb rendű bála lesz, olyan mint egy szobor, mint egy művészeti alkotás, és egy ilyen bálába beleadom az összes líatalos illúziómat, mindent, amit tudok, amit ezalatt a harmincöt év alatt a munkában és a munka által megtanultam, így hát csak nyugdíjban fogok a pillanat és inspiráció hatása alatt dolgozni, naponta egy bála azokból a könyvekből, melyekből több mint három tonna van otthon, olyan bála lesz az, amelyért majd nem kell szégyenkezni, melyet előre megálmodok és gigondolok, és ráadásként, mikor a prés teknőjébe teszem a könyveket és a hulladékpapírt, a munka közben, mely alkotás lesz a szép jegyében, az utolsó nyomás előtt konfettit és szerpentint szórok a teknőbe, minden nap egy préselt bála, évente egy bálakiállítás a kertben, olyan kiállítás, melyen minden látogató maga, de az én felügyeletem alatt, megalkothatja a saját báláját, és amikor a prés lapja a zöld gomb megnyomására maga előtt tolja és hatalmas erővel roncsolja a könyvekkel, virágokkal és más hasonló limlommal díszített hulladékpapírt, attól függően, ki mit hozott magával, akkor minden érzékeny néző úgy érezheti, hogy ő maga nyomódik össze a hidraulikus présben. Már otthon ülök a félhomályban, egy sámlin, és a fejem le-lecsuklik, végül nedves ajkammal érintem térdemet és csak így bóbiskolok el. Néha egészen éjfélig így ülök, görbén, mint egy Thonet-szék, és mikor felébredek és fellemelem a fejem, nadrágom teljesen nedves a nyáltól, ahogy így összehúzódtam és összegömbölyödtem, mint a macskakölykök télen, vagy mint a hintaszék lába, mert én megengedtem magamnak azt a luxust, hogy magányos legyek, még ha nem is vagyok soha magamra hagyva, én csak egyedül vagyok, hogy egy, gondolatokkal benépesült magányban élhessek, mert én egy kicsit a végtelen és az örökkévalóság megszállottja vagyok, és tán a Végtelen és az Örökkévalóság kedvüket lelik az olyan emberekben, mint én.

2.

Harmincöt éve préselek hulladékpapírt, és ez alatt az idő alatt a guberálók annyi szép könyvet hajítottak a pincémbe, hogy ha három csűröm lenne is, megtelne velük. Mikor véget ért az a második világháború, valaki leszórt az én hidraulikus présemhez egy kosárnyi könyvet, és miután megnyugodtam és kinyitottam egyet ezekből a csecsebecséből, hát látom a Porosz Királyi Könyvtár pecsétjét, és amikor egy nap múlva hullani kezdtek ezek a bőrkötésű könyvek a pincébe, és a levegő csak úgy csillogott az aranymetszetektől és betűktől, felrohantam, és ott állt két fiú, és én kiszedtem belőlük, hogy valahol Nový Strašec környékén áll egy csűr, és a szalmában annyi a könyv, hogy az embernek eláll a lélegzete. Megkerestem hát a katonai könyvtárnokot, és együtt mentünk Strašecbe, és a mezőn nem egy, de három csűrt találtunk, bennük a Porosz Királyi Könyvtár, és miután kigyönyörködtük magunkat, megegyeztünk, és aztán az egyik katonai teherautó a másik után hordta a könyveket Prágába, a külügyminisztérium egyik szárnyába, hogy ha majd nyugodtabb idők jönnek, a könyvtár visszakerüljön oda, ahonnan elhurcolták, de valaki elárulta ezt a biztos rejtékhelyet, és a Porosz Kirá-

lyi Könyvtárat hadizsákmánnyá nyilvánították, és így megint csak teherautók vitték a bőrkötésű, aranymetszetekkel és betűkkel díszített könyveket a pályaudvarra, és ott nyitott vagonokba rakták őket, és esett és egész héten zuhogott, és amikor befutott az utolsó teherautó is, a nyitott tehervagonokból korommal és nyomdafestékekkel kevert aranyvíz csöpögött, és én egy oszlopnak támaszkodva álltam, és teljesen oda voltam attól, aminek a tanúja lettem, és amikor az utolsó vagon is beleolvadt az esős nappalba, arcomon az eső könnyel keveredett, és kimentem a pályaudvarról és megláttam egy egyenruhás rendőrt, összetett kézzel, teljesen őszintén kértem, hogy bilincseljen meg, verjen láncra, vagy ahogy Libeňben mondják, rakja rám a karperecet, és állítson elő, mert bűnt követtem el, emberiség elleni bűntettet. És amikor előállított, az őrszobán nemcsak hogy kinevettek, de még meg is fenyegettek, hogy lecsukatnak. És egy pár év múlva már kezdtem megszokni, egész, kastélyokból és polgárházakból való könyvtárakat vagoníroztam be, szép, bőrbé és szattyánba kötött könyveket, egész vagonokat raktam velük tele, és amikor már harminc ilyen vagon volt együtt, elvitte a vonat ezeket a bedobozolt könyveket Svájcba és Ausztriába, kilóját egy tuzexkoronáért, és senki sem akadt fenn ezen és senki sem sírt, én sem ontottam könnyeket, csak álltam, mosolyogtam és a vonat utolsó kocsija után néztem, amely gyönyörű könyvtárakat vitt Svájcba és Ausztriába, kilóját egy tuzexkoronáért. Akkoriban már elég erős voltam ahhoz, hogy higgadtan szemléljen a szerencsétlenséget, hogy el tudjam nyomni megindultságomat, akkoriban kezdtem érteni, hogy milyen szép is a pusztulás és a szerencsétlenség látványa, újabb vagonokat raktam meg és újabb vonatok gördültek ki nyugat felé a pályaudvarról, kilóját egy tuzexkoronáért, és én csak néztem az utolsó kocsikampójára akasztott piros lámpás után, és csak álltam a póznának támaszkodva, mint Leonardo da Vinci, aki ugyanígy, egy oszlopnak támaszkodva nézte, hogyan csinálnak a francia katonák céltáblát a szobrából és hogyan lövik szét darabonként a lovat és a lovast is, és akkor Leonardo, úgy ahogy én, állt és figyelmesen, megnyugvással nézte, milyen szörnyűségnek is a tanúja, mert Leonardo már akkor tudta, hogy az ég nem emberséges, és így az az ember, aki gondolkodással foglalkozik, szintén nem az. Ez idő tájt kaptam a hírt, hogy anyám haldoklik, biciklin mentem haza, és mivel szomjas voltam, leszaladtam a pincébe, felkaptam a hideg földről egy köcsög aludttejet, két kézzel tartottam azt az agyagkorsót, és mohón egyre csak ittam, és egyszer csak látom, hogy velem szemben, a tej színén két szem úszik, de a szomjaim nagyobb volt, és az a két szem hirtelen olyan veszélyesen közel került az én szememhez, mint éjszaka egy alagútba berobogó mozdony fényei, és aztán azok a szemek eltűntek, és én éreztem, hogy a szájam valami élővel van tele, és egy rángatózó békát húztam ki belőle a lábánál fogva, kivittem a kertbe, majd visszamentem, hogy egészen nyugodtan igyam ki azt a tejet, mint Leonardo da Vinci. Mikor anyu meghalt, valahogy úgy belül sírtam, de egyetlen könnyet sem ejtettem. Amikor kijöttem a krematóriumból, láttam, hogyan száll a kémény füstje az égbe, anyám szépen a mennyekbe emelkedett, és én, aki akkor már tíz éve dolgoztam a papírbegyűjtő pincéjében, lementem a krematórium pincéjébe és bemutatkoztam, hogy ugyanazt csinálom a könyvekkel én is, aztán vártam, és amikor a szertartás véget ért, láttam, hogy egyszerre négy hullát égetnek, és hogy anyu a harmadik polcon van, mozdulatlanul néztem az ember utolsó dolgait, és láttam, ahogy a segéd kiválogatja a csontokat és aztán egy darálóval szétöri őket, a darálón megdarálta az én anyámat is, és csak aztán rakta végső földi maradványait egy konzervdobozba, és én csak álltam és ugyanúgy bámultam, mint mikor egyre távolodott a gyönyörű könyvtárakat, kilóját egy tuzexkoronáért, Svájcba és Ausztriába szállító vonat. Csak Sandburg verstöredékére gondoltam, hogy az emberből mindössze egy kis foszfor marad, annyi, amennyi egy doboz gyufára elég, és annyi vas, amennyiből egy kampósszöveget lehetne kovácsolni, olyat, amilyenre egy felnőtt felakaszthatná magát. Egy hónap múlva, amikor aláírásom ellenében átvehettem az anyám hamvait tartalmazó urnát, elvittem az egészet a bácsikámnak, és amikor az urnával a kertjébe, majd bakterházába léptem, a bácsi így kiáltott: Húgocskám, hát így térsz vissza hozzám! És átadtam neki az urnát, és mikor a bácsi megsaccolta a súlyát, kijelentette, hogy a húga valahogy túl könnyű, hisz életében hetvenöt kilót nyomott, és leült és az urnát lemérve kiszámította, hogy

anyunak öt dekával nehezebbnek kéne lennie. És felrakta az urnát az almáriumra, és egyszer nyáron, mikor a karalábét kapálta, a bácsi a hűgára gondolt, az én anyámra, hogy iszonyúan szerette a karalábét, hát fogta az urnát és kinyitotta egy konzervnyitóval, és anyu hamvaival szórta be azoknak a karalábéknak az ágását, melyeket később megettünk. Akkoriban, mikor hidraulikus présemen szép könyveket báláztam, mikor a prés az utolsó huzamban csengetett egyet, és hús atmoszféra erejével zúta a köteteket, emberi csontok ropogását hallottam, mintha egy darálón a présben bezúzott klasszikusok csontjait őrlném, mintha a Talmud mondatait préselném: Olyanok vagyunk, mint az olajbogyó, csak összetörve adjuk ki önmagunk legjavát. És éppen ebben a pillanatban, ebben a stresszhelyzetben fűzöm át, verem bilincsbe, drótok és spajszer segítségével a bálát, hogy aztán megnyomjam a piros „vissza” gombot, és az összepréselt könyvek megpróbálják átszakítani a drótokat, de az acélbilincs erősebb, és látom a vásári erőművész kidüllesztett mellkasát, még egy nagy lélegzet és elszakad a lánc, de a bála a drótok kemény ölelésébe szorult, minden elcsendesedik benne, mint egy urnában, és én aztán az alázatos bálát a többihez vonzsolom, és úgy forgatom az oldalait, hogy a reprodukciók velem szemben legyenek. Ezen a héten száz meg száz Rembrandt van Rijn-reprodukciót kezdtem meg, száz egyforma portrét az öreg, szivacsarcú művészről, egy olyan ember hasonmását, aki a művészetben és a részegségben egészen az örökkévalóság küszöbéig ment el, és látom, hogy mozdul a kilincs, és egy ismeretlen nyit be, már az ajtó túoldaláról. Nekem is kezd már olyan puffadt, levelestésztaszerű arcom lenni, olyannyira, hogy képem egy málladozó vakolatú, lepisált falhoz hasonlatos, és már én is kezdek olyan bárgún vigyorgni, kezdem a világot az emberi dolgok és események túoldaláról szemlélni. Ma tehát minden bálát az öreg Rembrandt van Rijn úr képe szegélyez, és én a présteknőbe hulladékpapírt, aztán nyitott könyveket rakok, ma vettem észre először, hogy már nem is észlelem, hogy egérvályókat dobálok a teknőbe, egész egércsalád-fészkeket préselek össze, és mikor a présebe dobom a vak kölyköket, anyjuk utánuk ugrik és nem tágit mellőlük, így osztozva a hulladékpapír és a klasszikus könyvek sorsában. Senki sem hinné el, milyen rengeteg egér van egy ilyen pincében, tán kétszáz, tán ötszáz, és ezeknek a barátkozós állatkáknak a többsége félvakon születik, de mindegyiknek van egy velem közös vonása, az, hogy a betűből élnek és legszívesebben a szattyánkötésű Goethét és Schillert majszolgatják. És így pincém mindig tiszta egy hunyorgás és könyvrágcsálás, szabadidejükben az egérek olyan pajkosak, mint a macskakölykök, présem teknőjének peremén és horizontáltengelyén mászkálnak, csak mikor a zöld gomb megnyomására a teknő fala végzettszerűen nyomni kezdi maga előtt a papírt, és az egereket is egy stresszhelyzetbe, és mikor elhalkul cincogásuk, akkor az egerek a pincében egyszerre csak megkomolyodnak, a hátsó lábukra állnak, pitznek és hallgatóznak, hogy mik is ezek a zajok, de mivel az egerek mindent elfelejtenek a jelenidő elmúltával, rögtön tovább folytatják a hancúrozást, tovább majszolgatják a könyvek szövegét, minél öregebb, annál jobban izlik nekik a hulladékpapír, mint a jól érlelt sajt, mint a jól kezelt bor. Így hát annyira összefonódott az életem ezekkel az egerekkel, hogy mikor estefelé slaggal locsolom le az egész papírhalmot, jó alaposan locsolok, úgyhogy az egerek minden nap vizesek lesznek, mintha az egész pince rövid időre elmerülne egy medencében, és bár a vízsugár leteríti őket, mindig jókedvűek, sőt várnak erre a fürdőzésre, mert utána hosszú órákig nyalogatják és melengetik magukat papír búvóhelyeiken. Néha elvesztem ellenőrzésemet az egerek fölött, sörért megyek mélyen elgondolkozva, a söntéspultnál álmodozom, és mikor elmerengve kigombolom a kabátomat, hogy fizessek, a csap mögül a pultra ugrik egy egér, néha a nadrágszáramból szalad ki kettő, és a csaposnők meg is örülhetnek, felállnak a székekre, befogják a fülüket és a plafon felé sikoltoznak, mint a háborodottak. Én csak mosolygok, ernyedten legyintek és elképzelésekkel tele indulok vissza, hogy hogyan is fog kinézni a következő bálám. Így üzők harmincöt éve stresszhelyzetbe minden bálát, kipipálok minden évet, minden hónapot és a hónap minden napját, míg el nem megyünk mindketten nyugdíjba, a présem meg én, és minden nap estefelé a táskámban könyveket viszek haza, és második emeleti lakásom Holešovicében könyvekkel van tele és csak könyvekkel, tele a pince, és a fészker sem volt már elég, a konyhám is tele van, a

spájz és a véce szintén, csak az ablakhoz és a tűzhelyhez vezető út szabad, és a véceben is csak annyi hely van, hogy le tudjak ülni, és a vécecsésze fölött másfél méterrel már gerendák és pallók vannak, rajtuk egészen a plafonig könyvek, öt mázsa könyv, elég a leülés egy óvatlan mozdulata, elég egy óvatlan érintés, hogy meglökjem a tartóvázat, és rázmúdul fél tonna könyv, és letolt nadrággal morzsol össze. De már ide sem fér egyetlen könyv se, így hát a szobába, az ágy és közvetlenül magam fölé gerendákat és tartópallókat csináltattam, és így egy baldachint, egy ágymennyezetet alakítottam ki, melyen egész a plafonig könyvek vannak egymásra rakva, ez alatt a harmincöt év alatt két tonna könyvet hordtam haza, és mikor elal szom, ez a két tonna könyv, mint egy húszmázsás lidércnyomás ül az álmomon, néha, mikor óvatlanul fordulok meg, vagy álmomban kiáltozom és hánykolódom, iszonyodva hallgatom, hogy csusszannak meg a könyvek, hogy elég a térd egy könnyű érintése, vagy csak egy kiáltás, és mint a lavina zúdul rám az égből minden, rám ömlik az értékes könyvekkel teli bőségszaru és összesnyom, mint egy férget, és néha arra gondolok, hogy a könyvek összeesküdtek ellenem, és ugyanúgy, ahogy én naponta száz meg száz ártatlan egeret préselek össze, úgy a könyvek fölöttem arra készülnek, hogy igazságosan megfizessenek, mert az igazságtalanság gyakran visszaüt. Hanyatt, kezem-lábam szétvetve fekszem a sok kilométernyi szöveg baldachinjá alatt, és félek részegen bizonyos eseményekre gondolni, néha az erdészünket látom, aki az erdészlak gerendája alatt kifordított kabátujj-bélésével egy nyestet fogott, és az erdész, ahelyett hogy igazságosan megölte volna, mert felfalta a tyúkokat, fogott egy szöget és az állatka fejébe verte, aztán elengedte, és a nyest addig futkosott jajgatva az udvaron, amíg ki nem múlt, máskor meg eszembe jut, hogy rá egy évvel az erdész fiát halálos áramütés érte, mikor egy betonkeverőn dolgozott, tegnap pedig váratlanul egy vadász jelent meg a baldachinom alatt, aki, mikor egy összegömbölyödött sündisznót talált nálunk, kihegyezett egy karót, merthogy a puskalövés túl drága lett volna, és ezt a kihegyezett karót egyszerűen a sündisznó gyomrába nyomta, és így likvidált minden sündisznót egészen addig, míg májrakkal ágynak nem esett, és az összes sündisznóért lassan, három hónapig haldoklott teljesen összegombolyodva, gyomrában daganattal, fejében iszonyattal, amíg meg nem halt... Ilyen gondolatok tartanak rettegésben, mikor hallgatom, hogy álmodnak fölöttem bosszút a könyvek, és ez a lehetőség annyira megrendíti lelki nyugalmamat, hogy inkább egy sámli ülve alszom az ablaknál, egészen elborzadva attól a rémképtől, hogy a lezuhanó könyvek először engem lapitanak össze az ágyamban, majd a padlót átszakítva az első emeletre, a földszintre, végül a pincébe törnek, mint egy lift. És aztán rájövök, mennyire összebogozódott az én sorsom, mert ahogy munkahelyemen, a beöntönyíláson át esnek és ömlenek rám nemcsak a könyvek, de üvegek, tintatartók és fűzőgépek is, ugyanúgy otthon a könyvek minden este szintén azzal fenyegetnek, hogy zuhanásukkal megölnék, legjobb esetben is súlyosan megsebesítenek. Így élek én, és a Damoklész kardja, amelyet magam kötöttem a véce meg a háló plafonjához, arra kényszerít, hogy miként a munkámban, úgy otthon is, kancsó sörökért járjak, mintegy védekezéséppen a szép szerencsétlenség ellen. Hetente egyszer elmegyek a bácsikámhoz, hogy az ő nagy kertjében helyet találjak a présemnek, azokra az időkre, mikor már mindketten nyugdíjban leszünk. Az az ötlet, hogy spóroljak, és hogy nyugdíjas napjaimra megvegyem a hidraulikus présemet, az nem az én ötletem volt. Ez a bácsikámnak jutott az eszébe, aki negyven évet dolgozott a vasútnál, leengedte és fölhúzta a sorompókat, szakaszán a váltókat állította, negyven évig dolgozott, mint vonalőr, és negyven éven át, akárcsak én, nem örült másnak, csak hogy majd megint mehet munkába, úgyhogy mint nyugdíjas sem tudott meglenni jelző és váltóállítók nélkül. Ezért hát vett magának egy megszüntetett határállomásról kiseleztezt blokkberezdezt, hazavitt a kertjébe, épített egy bódét, és abba ugyanolyan állítókat rakott, mint amilyeneken szolgált, és mivel mozdonyvezetőkkel barátkozott, még mint nyugdíjas is, hát vett egy kiseleztezt mozdonykát, amely egy kohóműben húzta az adagolóteknőket és a kiskocsikat, egy Ohrenstein és Koppel márkájú kis gőzöst, és az öreg kertben, a fák között sínek kigyóztak, és minden szombat, vasárnap befűtötték a mozdonyt, és közlekedtek ezzel az Ohrenstein és Koppel mintájú kis géppel, délelőtt gyerekeket szállítottak, aztán estefelé sört it-

tak és énekeltek, spiccesen magukat furikázták a kiskocsiban, vagy mind a mozdonyra álltak, és ilyenkor a gőzös úgy nézett ki, mint a Nílus folyó istene, egy kis figurákkal teleszórt, fekvő, meztelen széplő... Néha én is elmentem a bácsikámhoz, és kerestem a helyet, ahová a présemet felállíthatnám. És addigra már sötétedni kezdett, a kis gőzös kivilágítva tört előre az öreg alma- és a körtefák közötti kanyarokban, a bácsi az őrházban ült és a váltókat állította, láttam, milyen lelkes, és mint az Ohrenstein és Koppel-mozdony, a bácsikám is gőznyomás alatt van, és itt-ott felcsillan egy alumínium söröskanna, én meg nyugdíjasok és gyerekek kiáltozása, ujjongása közepette jártam fel-alá, és senki sem invitált beljebb, senki sem kérdezte meg, nincs-e gusztusom egy kis sörre, mindegyik a maga játékába távolodott, ami nem volt más, mint a munka folytatása, amelyet egész életükben szerettek, és így lépkedtem én, mint Káin, homlokomon hordva bélyegemet, és egy óra múlva kiosontam, és mikor kimentem a kapun, újra megfordultam, és a lámpások, meg a kivilágított őrház fényében mozgó nyugdíjasok és gyerekek körvonalait láttam, hallottam a kis gőzös lütyentését, és újra a kis kocsi zörgését az elipszisbe gyúrt vágányokon, mintha itt egy zenegép mindig ugyanazt a dalt játszaná, olyan szépet, hogy senki sem akar halála napjáig másikat hallani, csak ezt. De mégis, ott a kapuban észrevettem, bár messziről senki sem láthatott, hogy a bácsikám lát, és hogy végig látott, mikor a fák között lődörögtem, és felemelte kezét az állító karjáról, ujszájjal furcsán felém hadonászott, ujszájjal furcsán ondolálta a levegőt, és én is így integettem vissza neki a sötétből, mintha ellentétes irányba induló vonatokból integetnének egymásnak. Mikor Prága peremvárosához értem, vettem egy virslit, és mikor ezt a virslit ettem, egészen megrémültem, mert szájamhoz sem kellett emelnem, csak kicsit előre toltam államot, és a virsli forró ajkamhoz ért, és mikor a virslit a derekamnál lógtattam, rémülten néztem lefelé, és láttam, hogy egyik szála szinte a cipőmet súrolja. És mikor két kezembe fogtam azt a virslit, csak néztem, hogy teljesen normális, hogy tehát én mentem, töpörödtem össze az utóbbi tíz évben. És mikor hazamentem, elrámoltam pár könyvet a könyvhaajtó félfájától, és töltőtollal húzott jeleket találtam rajta, vonalakat és dátumokat, hogy milyen magas is voltam az ott felirt napokon. Fogtam egy könyvet, háttal az ajtófélfához álltam, a kötetet a fejemhez nyomtam, aztán helyben megfordultam, húztam egy vonalat, és pusztá szemmel láttam, hogy ez alatt a nyolc év alatt kilenc centit mentem össze. Benéztem a szobámba, a könyvbaldachinra az ágyam fölött, és arra gondoltam, hogy attól görbültem meg így, hogy állandóan a hátamon, meg a fejemben hurcolom ezt a kéttonnás könyvboltozatot.

VARGA GYÖRGY fordítása

BOHUMIL HRABAL (1914—)

Brünnben született, de a közép-csehországi Nymburkban nőtt föl, később Prágába került, ahol a Károly Egyetemen jogi doktorátust szerzett. A társadalom különböző területeire vetette sorsa, legalább tucatnyi foglalkozása volt. Az 1960-as évek óta a cseh próza elismerten egyik legkitűnőbb mestere. Majdnem minden műve megjelent magyarul is.

Itt közölt írása részlet az Európa Könyvkiadó gondozásában előreláthatóan 1984-ben megjelenő *A költészet klubjai* c. könyvből.